

Organizacija za bezbednost i saradnju u Evropi

DEPARTMENT ZA MONITORISANJE

Sekcija za monitorisanje pravnog sistema

Mesečni izveštaj- mart 2008

Reakcije na kosovsku deklaraciju o nezavisnosti ozbiljno utiče na sudski sistem u Mitrovicë/Mitrovici i negativno deluje na sudove u ostalim regionima rezultirajući kršenje ljudskih prava

I. Situacija u Mitrovicë/ Mitrovici

A.. Pozadina

Kosovska deklaracija o nezavisnosti od 17. februara 2008. godine donela je nemir u Mitrovicë/Mitrovačkom regionu. Situacija je snažno uticala na funkcionisanje sudova u regionu dovodeći do ozbiljnih kršenja ljudskih prava. To se odnosi na pravo na pristup sudu, pravo na suđenje u razumnom vremenskom periodu, pravo na slobodu i pravo na tribunal utvrđen zakonom.

Reakcije nekih kosovskih Srba u Mitrovicë/Mitrovačkom regionu protiv deklaracije o nezavisnosti prvenstveno su uticale na četiri suda: Okružni i Opštinski sud u Mitrovicë/Mitrovici, Opštinski sud u Leposaviću/Leposaviq i Opštinski sud u Zubinom Potoku. Takođe je imalo uticaja in tri suda za prekršaje u regionu Mitrovicë/Mitrovice i na kancelarije okružnog i opštinskog tužilaštva.

Što se tiče institucija smeštenih u kompleksu¹ suda u Mitrovicë/Mitrovici nijedna od njih nije funkcionisala od 20. februara 2008. godine. Počev od 21. februara 2008. grupa od 50 do 200 demonstranata, među njima i radnici pravosudnog sistema od pre 1999. godine su se okupljali svakodnevno, izjutra, u trajanju do tri sata i tražili pristup u zgradu i vraćanje iste u sudski sistem Srbije. Međunarodna policija je obezbeđivala zgradu suda i nije dozvoljavala pristup nikome sve dok demonstranti 14. marta 2008. godine nisu nasilno ušli u prostorije. 17. marta 2008. godine, UNMIK policija je ušla u zgradu suda, uhapsila osobe koji su zauzele zgradu suda. Hapšenje je praćeno ozbiljnim građanskim nemirima, koje je zahtevale intervenciju KFOR-a za pomoć UNMIK Policiji.

Do danas, ni sud niti kancelarije tužilaštva nisu bile u mogućnosti da se vrate na posao.² Zbog uzastopnih političkih tenzija pitanje je da li će biti u mogućnosti da se vrate u bliskoj budućnosti.³

Sto se tiče ostalih severnih opština, 22. februara 2008. godine Ministarstvo pravosuđa Srbije je aneksiralo opštinski sud u Leposaviću/Leposaviq zajedno sa opštinskim sudom i sudom za prekršaje u Zubinom Potoku. Radnici ovih UNMIK-ovih sudova su prebaćeni pod sistem pravosuđa Srbije i pridružili su se radnicima paralelnog suda. Plan Ministarstva pravosuđa Srbije koji se odnosi na probleme velikog broja nezavršenih slučajeva UNMIK-ovog suda je nejasan.

¹ Okružni sud i sud za prekršaje u Mitrovicë/Mitrovici.

² Krivična suđenja su nastavljena samo u Opštinskim sudovima u Vushtrri/Vučitrnu i Skenderaj/Srbici. Međutim tužioci se suočavaju sa nebrojenim poteškoćama pošto nemaju pristup svojim predmetima i dokazima nego se moraju osloniti na sudske predmete.

³ 25. marta 2008. godine, Predsednik Okružnog suda u Mitrovicë/ Mitrovici je podneo pismo zvaničnicima kosovske vlade, Kosovskom Pravosudnom Veću i Specijalnom Predstavniku Generalnog Sekretara , komandantu KFOR-a , komesaru UNMIK policije i načelniku odseka za pravosuđe, tražeći dovoljnu bezbednost koja će omogućiti sudove da nastave svoje funkcionisanje u severnom kompleksu.

B. Briga za ljudska prava

1) Pravo na pristup sudu. Evropski Sud za Ljudska Prava zastupa stanovište da “svako ima pravo da podnese tužbu vezanu za građanska prava i obaveze sudu ili tribunalu”⁴ i da “prepreke čak i privremenog karaktera mogu da protive konvenciju.”⁵

Od 20. februara 2008. godine niko (sudije, tužioci, zapošljeni u sudu, a ni stranke) nisu mogle fizički da pristupe sudu u Mitrovicë/Mitrovici. Na ovaj način stanovnici Mitrovicë/Mitrovica nemaju pristup pravnim rešenjima u krivičnim slučajevima (npr. oni ne mogu da ulože žalbe na donešene presude) takođe i u parničnim slučajevima (oni ne mogu da podnesu ni jednu tužbu niti prijavu). Dalje, sa pravne tačke gledišta nejasno je da li će rokovi u parničnim i krivičnim slučajevima nastaviti da se održavaju za stranke, dok sudovi nisu operativni.

2) Pravo na suđenje u razumnom vremenskom periodu. U skladu sa Evropskom Konvencijom o Ljudskim Pravima svako ima pravo na suđenje u razumnom vremenskom periodu.⁶ Sud je, u jednom slučaju, našao da je “javni nemir,, u regionu gde se održavalo sudjenje, validno opravdanje za kašnjenje u proceduri,⁷ ali samo dok javne vlasti ne preduzmu korake za prenos prevelikog broja slučajeva na drugu teritorijalnu nadležnost. Javne vlasti su dužne da organizuju njihov pravni sistem tako da omoguće sudovima da se usklade sa principom “razumnog vremenskog perioda”.⁸

Pošto su sudije okružnog i opštinskog suda bile onemogućene da uđu u svoje kancelarije od 20. februara 2008. godine, nijedno krivično suđenje se nije održavalo u celom regionu a parnice se nisu održavale u opštinskom sudu u Mitrovicë/Mitrovici. Suspenzija sudskih aktivnosti u Mitrovicë/Mitrovici neminovno vodi do kašnjenja u parničnim i krivičnim postupcima sa doslednim kršenjem prava na suđenje u razumnom vremenskom periodu.⁹ Ovo posebno stvara probleme u slučajevima koji su od hitne važnosti kao što su: zahtevi za zaštitne mere u slučajevima porodičnog nasilja ili u krivičnim slučajevima u kojima su osumnjičeni u pritvoru.¹⁰

---

⁴ Evropski sud za ljudska prava, *Golder v. United Kingdom*, 21. februar 1975 godine, paragraf 36.

⁵ Evropski sud za ljudska prava, *Palaoro v. Austria*, 16718/90, presuda, 23. oktobar 1995. godine, paragraf 41.

⁶ Član 6(1), Evropska konvencija o ljudskim pravima.

⁷ Vidi Evropski sud za ljudska prava, *Foti v. Italy*, 7604/76, 7719/76, 7781/77 i 7913/77, presuda, 10. decembar 1982. godine, paragraf 61.

⁸ Vidi npr. Evropski sud za ljudska prava, *Eckle v. Germany*, 8130/78, presuda, 15. jul 1982. godine, paragraf 92. U *Milasi v. Italy*, sud je smatrao da “privremeni nagomilani posao ne baca odgovornost na zemlje potpisnice ugovora, pod uslovom da one, neophodno blagovremeno pravno deluju u cilju razrešenja vanredne situacije” (Evropski sud za ljudska prava, *Milasi v. Italy*, 10527/83, presuda, 25. jun 1987. godine, paragraf 18).

⁹ Ova kašnjenja takođe pogadaju i sudove za prekršaje. Naročitu brigu predstavljaju osobe čije su vozačke dozvole ili pasoši privremeno konfiskovani da bi se osiguralo plaćanje kazne, tako da su oni onemogućeni da povrate svoja dokumenta. Čak i ukoliko žele da plate kaznu ne mogu to da urade zato što nemaju pristup sudu. U svakom slučaju, sudije sudova za prekršaje nemaju pristup svojim sudovima tako da oni ne mogu da povrate oduzeta dokumenta da bi ih vratili njihovim vlasnicima. U stvari, neke osobe koje su došle iz inostranstva da proslave deklaraciju kosovske nezavisnosti i čiji su pasoši konfiskovani nisu u mogućnosti da se vrata u zemlje u kojima borave.

¹⁰ Domaći zakon nalaže da sudovi treba da rade specijalno hitno ukoliko je osumnjičeni zadržan u pritvoru (vidi član 463(4) Zakon o krivičnom postupku.

3) Pravo na slobodu. Kosovski zakon propisuje rok za predpretni pritvor koji mora biti osnovano validan¹¹ a zatim i periodično pregledan od strane kompetentog suda.¹² U skladu sa Evropskim Sudom za Ljudska Prava a u cilju da se opravda nastavak pritvora za osumnjičenog, javne vlasti moraju ne samo da pokažu da osnove za pritvor i dalje postoje nego i da primene “posebnu predanost u vođenju postupka.”¹³ U suprotnom pritvor postaje nezakonit¹⁴ i osoba mora biti puštena do suđenja.¹⁵

Od 20. do 27. februara 2008. godine okružni sud u Mitrovicë/Mitrovici nije mogao da održi nijedno saslušanje u vezi pritvora. OEBS ima informaciju da je makar dvoje osumnjičenih pušteno iz pritvorskih centara zato što su naredbe za pritvor istekle.¹⁶

OEBS ceni što od 27. februara 2008. godine Okružni i Opštinski Sud održavaju pritvorska saslušanja¹⁷ koristeći pritom prostorije¹⁸ Opštinskog suda u Vushtrri/Vučitrnu. Međutim, OEBS beleži da ovo privremeno rešenje može biti nedovoljno da bi se izbeglo kršenje prava pritvorenih lica.¹⁹ U stvari, javne vlasti moraju da provere da pritvor lica ne traje duže nego što je neophodno.²⁰ Štaviše, pored ove obaveze oni treba da preduzmu pozitivne korake da reorganizuju njihov sistem na način da procedure (uključujući i istrage) budu sprovedene bez preteranog kašnjenja.²¹ Zabrinjavajuće je da je OEBS već nadgledao najmanje jedan od slučajeva gde je Okružni sud u Mitrovicë/Mitrovici produžio pritvor protiv optuženog *inter alia* zato što javni tužioc zbog trenutne situacije nije mogao da nastavi istražni postupak protiv osumnjičenog.²²

4) Pravo na tribunal utvrđen zakonom. Drugi sudovi osim UNMIK-ovog suda na Kosovu su nelegalni.²³ Uvođenje sudova Srbije u nekim severnim opštinama je u

---

¹¹ Član 212(4), zakona o krivičnom postupku.

¹² Član 284 i naredni, Zakon o krivičnom postupku.

¹³ Evropski sud za ljudska prava, *Dobrev v. Bulgaria*, 55389/00, presuda, of 10. avgust 2006. godine, paragraf 79.

¹⁴ Vidi član 5(1)(c), Evropska konvencija o ljudskim pravima.

¹⁵ Vidi član 5(3), Evropska konvencija o ljudskim pravima.

¹⁶ OEBS-ov interjvu sa advokatom, 20. mart 2008. godine. Dva pritvorenika osumnjičena za kidnapovanje (član 159(1), Krivičnog zakona) su oslobođena 22. februara 2008. godine

¹⁷ Ovo uključuje oba saslušanja u periodu od 72 sata od hapšenja i saslušanje da se odluči o produženju pritvorske naredbe.

¹⁸ OEBS je takođe upoznat da u cilju izbegavanja puštanja ljudi koji su trenutno u pritvoru neke sudije suda u Mitrovicë/Mitrovici su održale saslušanja u pritvorskom centru u Lipjan/Lipljanu.

¹⁹ Ovo rešenje dalje postavlja pitanje pristupa kosovskih Srba (uključujući i advokate) ovom sudu zato što oni neće moći ili želeći da slobodno putuju do suda.

²⁰ Evropski sud za ljudska prava “Nastavljeni pritvor može biti opravdan u datom slučaju samo ukoliko postoje specifične indikacije pravnih potreba od javnog interesa koje bez obzira na pretpostavku o nevinosti dovodi do pravila o postovanju lične slobode. (Evropski sud za ljudska prava *Labita v. Italy*, 26772-95, presuda 6. april 2000. godine, paragraf 152).

²¹ Videti prethodno, paragraf 2

²² 12. marta 2008. godine, Okružni sud u Mitrovicë/Mitrovicije produžio je pritvor protiv optuženih osumnjičenih za teške slučajeve razbojničke krađe i razbojništva (član 256 (1), Privremenog krivičnog zakona Kosova, proglašenog UNMIK-ovom Uredbom 2003/25, 6. jula 2003. godine) i razbojništvo (član 255(1), Krivičnog zakona). Među osnovama za produženje pritvora sud je cenio činjenicu da nekoliko svedoka nisu mogla da budu saslušana zato što od 17.02.2008 god., rad u Okružnom tužilaštvu nije obavljan redovno (neslužbeni prevod)

²³ Videti OEBS Misija na Kosovu, Paralelne strukture na Kosovu, oktobar 2006. godine

suprotnosti sa UN Rezolucijom 1244 Saveta bezbednosti, UNMIK-ovom Uredbom 1999/1²⁴ i Ustavnim Okvirom.²⁵

Štaviše, stavljanje takvih sudova u funkciju, dovodi u sumnju usklađivanje sa načelom “suda ustanovljenog po zakonu” i zahtevima u Evropskoj Konvenciji za Ljudska Prava.²⁶ U skladu sa Osnovama principa nezavisnosti pravosuđa, “svako treba da ima pravo da mu bude suđeno u redovnim sudovima ili tribunalima u kojima se koriste utvrđene pravne procedure”.²⁷ Pravo na saslušanje ispred kompetentnog tribunala zahteva da je tribunalu dato ovlašćenje u skladu sa zakonom. Nasuprot tome, sudovi koji su aneksirani 22. februara 2008. godine u Leposaviću/Leposaviq i Zubinom Potoku nisu osnovani u skladu sa zakonom koji se primenjuje na Kosovu i zato su nelegitimni.

Konačno, funkcionisanje sudova koji nisu UNMIK-ovi sudovi stvara pravnu neizvesnost. Ukoliko takvi sudovi izdaju krivične presude ovo može kršiti principe legalnosti²⁸ (tako što sudovi mogu kažnjavati počinioce u skladu sa zakonom koji je nevažeći na Kosovu) i eventualno dovesti do mogućeg konflikta presuda i/ili kršenja principa *ne bis in idem*.²⁹ Zatim, paralelni sudovi mogu voditi ka ponavljanju spora, pravo na biranje suda i konflikte presuda u parničnim slučajevima.

II. Situacija pravosudnog sistema u drugim regionima

Deklaracija nezavisnosti od 17. februara može takođe na ima uticaj na neke sudove van regiona Mitrović/Mitrovice.

U Opštinskom sudu u Prishtinë/Prištini dvoje sudija, Kosovskih Srba, nisu išla na posao nedelju dana posle 17. februara 2008. godine. Oni su se vratili na dužnost 25. februara 2008. godine. Opštinski sud u Prishtinë/Prištini sa kancelarijom u Gračanici/Graçanicë nije uopšte radio od 18. do 22. februara 2008. godine i počeo je da funkcioniše tek 25. februara 2008. godine. U Opštinskom sudu u Lipjan/Lipljanu dva porotnika, Kosovska Srbina, se nisu javljala na posao posle 18. februara 2008. godine. Slično tome i u Opštinskom i Okružnom sudu u Gjilan/Gnjilanu dvoje sudija, kosovskih Srba i jedan tužioc, Kosovski Srbin, se nisu javljali na posao od 18. februara 2008. godine. Opštinski sud u Ferizaj/Uroševacu sa kancelarijom u Štrpcu/Shtërpçë od 18. februara 2008. godine održava samo hitna suđenja.³⁰

OEBS je zabrinut da situacija u Gjilan/Gnjilanu i Štrpcu/Shtërpçë može dovesti do preteranog kažnjenja u sudskim procesima. Na primer, dva imovinska slučaja zakazana za 7. i 10. mart 2008. godine kod dvoje sudija, kosovskih Srba u

²⁴ UNMIK Uredba 1999-1 O ovlašćenjima privremene uprave Kosova, 25. jul 1999. godine. UNMIK Regulation 1999/1.

²⁵ Vidi član 9(4) UNMIK Uredbe br. 2001-9, O ustavnim okviru za privremenu samoupravu na Kosovu 15. maj 2001. godine.

²⁶ Član 6(1) Evropske konvencije o ljudskim pravima.

²⁷ Osnovni principi o nezavisnosti pravosuđa, pravilo 5 ide ka tome da utvrdi da tribunali koji ne koriste zakonski utemeljene procedure pravnih procesa ne trebaju biti stvoreni da prenose nadležnost koja pripada redovnim sudovima ili sudskim tribunalima.

²⁸ Član 2, Krivičnog zakona.

²⁹ Vidi član 4 protokol 7 Evropske Konvencije o Ljudskim Pravima i član 14(7), Međunarodni Sporazum o Građanskim i Političkim Pravima.

³⁰ Zabeleška, sve sudije u ovom sudu su Kosovski Albanci.

Opštinskom sudu u Gjilan/Gnjilanu moraju biti odložena na neodređeno vreme zato što su sudije odsutne.³¹ Posebna zabrinutost je zbog slučajeva koji uključuju zahteve za privremene mere.³²

OEBS je takođe upoznat da Kosovski Srbi, radnici suda u nekim kancelarijama za vezu sa sudovima (Veliku Hoču/Hoča e Madhe, Novobërdë/Novo Brdo, Vrbovac/Verbovac, i Shillovë/Šilovo) su prestali da rade posle 17. marta 2008. godine što je dovelo do toga da kancelarije zaustave svoje funkcionisanje. Ovo može da ometa Kosovske Srbe da pristupe pravosuđu, pošto je funkcija kancelarije za vezu sa sudovima da olakša fizički pristup sudovima, ne-Kosovsko Albanskim članovima zajednice.

Zaključak:

U suštini, preuzimanje ili nefunkcionisanje UNMIK-ovih sudova u severnoj Mitrovici/Mitrovici i drugim delovima Kosova posle proglašenja deklaracije o nezavisnosti Kosova je imalo ozbiljne posledice na Kosovski pravosudni sistem. Vodilo je kršenju ljudskih prava kao što su ona povezana sa pravom na tribunal ustanovljen zakonom, suđenje u razumnom vremenskom periodu, sloboda i pristup sudu.

---

³¹ U dva ostala slučaja ispred Opštinskog suda u Gjilan/Gnjilanu koja su dodeljena sudijama, kosovskim Srbima, predsednik je održao suđenje umesto njih zato što nije imao ništa zakazano za to vreme.

³² Na primer, u slučaju vezanom za alimentaciju u Opštinskom sudu u Gjilan/Gnjilanu koji je dodeljen sudiji koji je kosovski Srbin, tužilac je zahetevao privremenu meru 10. februara 2008. godine. Do danas sud nije odlučivao u ovom slučaju.